

Dr. Kóbor Jenő:

AZ ALKOTÓ PEDAGÓGUSSÁ VÁLÁS ÚTJÁN a XIII. OTDK pedagógia-pszichológia- közművelődés szekciójáról

Legutóbb négy évvel ezelőtt köszöntötte a szegedi Tanárképző Főiskola a pedagógusjelöltek országos szakmai konferencia és az Országos Tudományos Diákköri Konferencián részt vevő felsőoktatási intézmények küldötteit. Külön megemlékezésnek tekintettük, hogy a tudományos diákköri mozgalom megalakulásának negyedszázados jubileuma alkalmával idén megrendezésre került XIII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia pedagógia-pszichológia-közművelődés szekciójának ismét a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola adhatott otthont.

Az országos konferenciákon azok a pályadolgozatok kerülnek bemutatásra, melyeket a bíráló bizottságok tartalmi értékük, eredményeik és kivitelezésük alapján országosan történő bemutatására, megvitatására méltónak ítélték. Ezek a pályamunkák tükrözik azokat a kötelező tanulmányi feladatokon túl vállalt és végzett vizsgálódásokat, amelyeket a különböző felsőoktatási intézményekben a tudományos kutatómunka felé fordult fiatalok végeztek. Tükrözik azt a nagyfokú érdeklődést, amellyel ifjúságunk a választott témák problémái iránt tanúsították, az időt és fáradságot nem kímélő aprólékos kitartó munkát, amellyel fiataljaink témáikat feldolgozták. Tükrözik azt is, hogy a kutatómunka iránt érdeklődők elsajátították a kísérletező, kutatómunka korszerű módszereit. Mindezek alapján a pályamunkák sok esetben olyan eredményekről adnak számot, melyek szélesebb körű nyilvánosságot, publicitást érdemelnek.

Felsőoktatási intézményeink hallgatói 1977 tavaszán 12 országos szekción (marxizmus-leninizmus, pedagógia-pszichológia-közművelődés, oktatástechnológia, társadalomtudomány, természettudomány, állam- és jogtudomány, közgazdaságtudomány, orvostudomány, mezőgazdaság- és fagazdaságtudomány, műszaki tudományok, kémia, számítástechnika) adhattak számot a megelőző két évben végzett kutatómunkájuk eredményeiről függetlenül a képző intézmény jellegétől, bár érthető, hogy az egyes szekciókban az előadások zömét a szekció profiljának megfelelő intézmények hallgatói tartották.

A pedagógia-pszichológia-közművelődés szekcióhoz küldött 273 dolgozattól az országos bíráló bizottság előszűritése alapján 319 hallgató 238 dolgozata került bemutatás megvitatásra az 1977. április 6-8-án rendezett konferencián. A

dolgozatok szakágankénti megoszlása az alábbi volt: pedagógia 76 (tematikai csoportok: iskolai és kollégiumi közösségi nevelés, családi, esztétikai, világnézeti, egészséges életmódra nevelés, gyógy- és kriminálpedagógia, közoktatáspolitikai, nevelésmélet és -történet, didaktika); mozzalmi nevelés 15 (úttörő és KISZ-mozgalom); tantárgypedagógia 52 (anya- és idegen nyelv, készségi tárgyak, matematika, kémia, fizika, biológia és technika tantárgypedagógia); pszichológia 60 (pedagógiai, gyógypedagógiai, filozófiai pszichológia, kriminál- és szociálpszichológia, kreativitás, tanulás és pályaválasztási pszichológiája, pszichológiai metodika); közművelődés 36 (közművelődés-politika, művelődésmélet, honismeret, helytörténet, könyvtár- és olvasómozgalom, munkásművelődés, zenei, népzenei és képzőművészeti ismeretek).

A tudományos diákköri konferencia jelentőségét nemcsak a pályadolgozatok minősége fémjelzi, hanem fontos körülménynek kell értékelni azt a tényt is, hogy a diákköri munkák nagy számban jelentkeztek. Az előadásoknak ez a nagy száma azt is mutatja, hogy ifjúságunk egyre fokozottabb mértékben fordul a tudományos alkotómunka felé. A dolgozatokban a felsőoktatás korszerűsítése folyamatának az a célkitűzése is realizálódik, amely az ismeretek alkotó alkalmazását célozza. A pályamunkák mennyisége és komoly értéke, elismerésre méltó minősége tette felsőoktatási intézményeink számára ünneppé az alkotó-kutató ifjúságunknak ezt a seregszemléjét. Különös jelentőségét, főleg az adta a konferenciának, hogy az azon részt vevő intézmények képzési céljuknak megfelelően éppen a pedagógia, pszichológia és az ifjúságmozgalom kérdéseivel kapcsolatos témák kutatása iránt mutatkozott meg ez a nagyfokú érdeklődés. Ezen belül különösen örvendetes, hogy a korábbi évekhez viszonyítva fokozottabb mértékben előtérbe kerültek a tantárgypedagógiai kérdésekkel foglalkozó dolgozatok. Indokoltnak látszik, hogy ezen folyóiratban a mozzalmi nevelés és a tantárgypedagógia területeiről néhány dolgozat címét megemlítsük.

Mozzalmi nevelés: A főiskolai hallgatók közeletli aktivitásának és úttörővezetői beállítódásainak vizsgálata; Az évközi úttörővezető gyakorlatok pedagógiai problémái; Úttörővezető-képzés a Győri Tanítóképző Főiskolán; A szombathelyi járás úttörőparlamentjének tapasztalatai; Az úttörőmozgalom története a tüzsgárdatagok levelei tükrében; A kisdobos törvény tudati és érzelmi feldolgozásának lehetőségei a mozzalmi nevelésben; Mozzalmi nevelés-módszertanunk és alkalmazásának elvi alapjai a táborozások során; A napközi otthon és az úttörőcsapat kapcsolata; Az úttörőmozgalom szerepe a KISZ-tag-ságra való előkészítésben.

Anyanyelv és idegen nyelv tantárgypedagógia: Az óvodáskorú gyermek beszédének fejlődése (hangtani, szótani, mondattani vizsgálata); A 6 éves tanulók szóbeli nyelvhasználatának főbb sajátosságai; Három elsőosztályos lány szóbeli nyelvhasználatának főbb sajátosságai; Hátrányos helyzet és a nyelvhasználat kapcsolatának vizsgálata az 1. és 2. osztályos cigánygyerekek körében; A komplex nyelvoktatás hatásának vizsgálata a közösségi kapcsolatok és a tárgyhoz való viszony alakulása szempontjából; Törekvések az egységes (integrált) anyanyelvi nevelés megvalósítására; Az olvasóvá nevelés lehetőségei az alsó tagozaton; Az olvasási készség felmérése falusi és városi iskola 3. osztályában; Az alsó tagozatos nyelvoktatás néhány pszichológiai és pedagógiai kérdése; Teljes körű eredménymérés és tapasztalatai az orosz nyelvi tudásszint értékelésében; Az orosz nyelvi beszéd jártasságainak és készségeinek fejlesztése nyelvi laboratóriumban; Az orosz melléknévi igenevek tanítási programjainak generatív grammatikai szempontú alapozása.

Matematika tantárgypedagógia: Problémaszerűség, műveltség az óvodai matematikában; A szimbólumok szerepe, jelentősége és jelentkezése az alsó tagozatos matematika tanítás-tanulás folyamatában; Az ideiglenes és hagyományos tanterv szerinti folyó matematikatanítás eredményességének összehasonlító elemzése az általános iskola 1. osztályában; Kísérlet geometriai anyag programozott oktatására az általános iskola 6. osztályában; Szakköri tervezet az általános iskola 8. osztálya számára; A trigonometria tanítása szemléltetőeszközök alkalmazásával.

Biológia tantárgypedagógia: Környezetismeret szakkör az 1. osztályban; A környezetismeret nevelő-személyiségformáló hatása különös tekintettel a nevelőothonban élő gyermekekre; A témazáró biológiaoktatás néhány tanulsága; A csoportmunka hatékonysága és módszertani vizsgálata az élővilág tantárgy 7. osztályban; Középszikolai mikrobiológiai praktikum tervezete; Eredménymérés a gimnázium I. osztályában.

A konferencia ünnepélyes megnyitóján Horváth Márton, a pedagógiai tudományok doktora: „A pedagógusok szerepe a köznevelési rendszer továbbfejlesztésében” című plenáris előadását hallgatták meg a résztvevők, majd két napon át tíz ülésstereben történt az elfogadott dolgozatok tizenöt-húszperces bemutatása és azok vitája. Az előadó hallgatók mind külső kiállításban, előadásmódban, mind felkészültség, vitakészségben a korábbi évekhez viszonyítva sokat fejlődtek, az esetek nagy részében a velük szemben támasztható legmagasabb igényeknek is megfeleltek. Elismeréssel kell szólni azokról a felsőoktatási szakemberekről, akik témaadással és vezetéssel segítették a munkát, az országos bíráló bizottság tagjairól, akik kritikai észrevételeikkel még érté-

kesebb további alkotásokra ösztönözték fiataljainkat.

A szekcióülések befejezése a végzett munka értékelésével, az eredmények ismertetésével zárult. A szekcióelnökök és a vitavezető üléselelnökök a témaválasztás, az alkalmazott vizsgálati módszerek, az eredmények, következtetések kérdésével, a bemutatási, előadási módokkal foglalkoztak, majd egyéni értékelést és útmutatást adtak a megkezdett munka folytatásához. A legértékesebbnek ítélt pályadolgozatok készítői az ünnepélyes záróülésen az OM és a KISZ KB által biztosított fődíjban, illetve főhatósági szervek, intézmények, szakmai-társadalmi szervezetek, üzemek-vállalatok által felajánlott különdíjban (összesen 107) részesültek. Ugyancsak az ünnepélyes záróülésen történt a munkát irányító oktatók részére rendszerezett emléklapok és elismerő oklevelek átadása, majd a XIV. OTDK pedagógia-pszichológia-köznevelés szekciót rendező Kaposvári Tanítóképző Főiskola meghívásával a XIII. OTDK szekcióülései befejeződtek.

Remélhetőleg a pedagógia, pszichológia és köznevelés tudományágak szakértői és irányító szervei a konferencia tartalmi értékelésével, tudomány- és kultúrpolitikai vonatkozású észrevételeikkel segítik a további munkát, a pályára induló fiatalok pedig megőrzik szakmai alkotó kedvüket. Kívánjuk, hogy munkahelyi vezetőik segítsék, ösztönözzék, a pedagógia-pszichológia tudományos szakmai szervezet-társaságok pedig fogják össze őket és értékes írásokkal a következőkben is találkozunk. A konferencia a tudományos diákköri munkának próbaköve volt és egy kissé tükröképe felsőoktatási intézményeinknek is. Érdemes beletekinteni.

MAGYAR ÍRÓK PEDAGÓGIAI NÉZETEI

– *Gondolatok Hegedűs András könyvének olvasása közben.* –

Ahogy telnek az évek, egyre több olyan kötet kerül kezünkbe, amelynek olvasásakor lelki szemünk előtt megjelenik a szerző, az ismerős, a jóbarát. Arany János a katedrán, Győr irodalmi örökségéből, Gárdonyi a néptanító, Robot és szolgálat, Gyermek- és ifjúsági irodalom, Legkedvesebb íróim c. kötetek szerzője, Hegedűs András most ísmét olyan írással örvendeztetett meg, amire oda kell figyelni. „Könyvemben a reformkortól máig, közel 150 esztendő történetében vizsgálom a magyar írók pedagógiai nézeteit... írja bevezetőjében. A nagy író nagy nevelő is. Azokról az írókról szölok, akiknek – mint Vajda Péternek, Gárdonyi Gézának, Juhász Gyulának, Móra Ferencnek, Németh Lászlónak – egész életét átható szen-

vedélyévé vált a pedagógia kérdéseivel való foglalkozás... Mindannyian hittek a nevelésben... Egy demokratikusabb, emberibb pedagógiai kultúra népszerűsítésére, tudatosítására vállalkoztak."

A szerző által kiválasztott hét író, irodalmunk reprezentáns képviselői közül valók, de ez esetben Hegedűs András kutatásai nyomán nevelőként állnak az olvasó előtt. Jeles írónk pedagógiai gondolatok hordozóiként, a nevelői elhivatottságot testesítik meg. Rangot, tekintélyt adnak személyiségükkel, tehetségükkel annak a hivatásnak, amit azonos értékűnek vélték az írói, művészi, alkotói tevékenységgel. E kötetben olyan író-pedagógusok gondolataival találkozhatunk, akik számára a nevelőmunka a szebbé, a jobbá, az eredményesebbé folyó kísérletezést jelentette, akik állandóan újítani igyekeztek, tehetségükkel, személyiségükkel iskolát teremtettek.

Hegedűs András e könyvében jelentkező írók másik jellemzője az, hogy reálisan élték meg a pedagóguspálya problémáit, feladatait, gondjait és nehézségeit is. Gárdonyi pl.: „buzgó, lelkes, fáradhatatlan tanítókat” és nem az „órára pillantgató hivatalnok”-okat kívánta katedrára, hiszen ahogyan írta: „a gyermek az öröm, a reménység”. Arany elítélően szól azokról a pedagógusokról, akiket ha „jobb kenyérré hívnak”, megválnak pályájuktól. Annak ellenére ítéli el őket, hogy tapasztalhatta: „a tanítói hivatal... terhes foglalatosság”.

Figyelmet érdemel Juhász Gyula, aki szerint „a tanárt nem a pápaszem, a notesz és a tekintély teszi, hanem a lélek és az értelem csodálatosan egyesült fogékonysága, a gyermek álmai és vágyai”. A kötetben a pedagógiai rendszert is megváltoztatni szándékozó Vajda Péter önvallomása szerint mottóul szolgálhat: „... másoknál jobb csak a többtevévesben és a többet adásban akartam lenni”. A Gárdonyi által kitűzött cél a ma pedagógusának is programot ad: „a lélek fejlesztése”, „a szív nevelése”. „A népművelésen nem csupán az ismeretszerzést, hanem egyéniséget, jellemet, gondolkodásmódot, családok és idegenek együttélését formáló nevelést értette.” A jövő tantervi koncepcióját alakító körében is érdeklődésre tarthat számot Babits Mihály és Juhász Gyula az irodalmi neveléssel foglalkozó nézeteit tartalmazó fejezet, valamint Németh László sajátos elképzelése a művelődésügy megreformálásával kapcsolatban. Rendkívül korszerűnek tűnnek Móra Ferenc gondolatai is a pedagógia és a tankönyv emberformáló szerepéről.

Irodalmunk e kötetben felsorakozó kiemelkedő személyiségeinek hatása rendkívül jelentős volt Hegedűs Andrásra is. Többek között tőlük merített hitet, lelkesedést, belőlük táplálkozott mindvégig töretlen optimizmusa.

Könyvének olvasásakor annyi kedves élmény idéződik fel az emlékezetbe, hogy a sorok között a szerzőt véli az olvasó felfedezni. He-

gedűs András, a pedagógiai szakírót, a művelődéspolitikust, a neveléstörténészt, az irodalmárt, a szerkesztőt, az intézményvezetőt, a mindenkor nevelőt, az édesapát, a jóbarátot, a szuggesztív hatású közéleti személyiséget, a folyton lánggal égő, éppen ezért magát gyorsan fogyasztó embert; Hegedűs András, aki ma már csak kötetiben és emlékeinkben él.

A bevezető gondolatok arról is árulkodnak, hogy ezt a kötetet követték volna a többiek, amelyekben irodalmunk nagy alakjai sorra szólaltak volna meg, mondták volna el véleményüket az emberformálással, a neveléssel kapcsolatban. Sajnos a tervek csak tervek maradtak! Ez a munka is posztumusz műként jelent meg, dr. Grezsa Ferenc segítségével.

A közel 500 oldalas kötet, ez, amely a Tankönyvkiadó gondozásában jelent meg, dr. Simon Gyula írt figyelmet érdemlő előszót.

dr. Nagy Andor

*Bessenyei György Tanárképző Főiskola
Tudományos Közlemény
„FÖLDRAJZ” szériaszé*

Szerkesztő: Frisnyák Sándor

A Bessenyei György Tanárképző Főiskola 1973-tól jelenteti meg nagy érdeklődésre számot tartó tudományos közleményét. A főiskola oktatóinak tudományos munkái az alábbi szaktárgyakból jelennek meg: 1. Marxizmus–Leninizmus–Történettudomány; 2. Pedagógia–Pszichológia; 3. Irodalom- és Nyelvtudomány; 4. Biológia; 5. Fizika-kémia; 6. Földrajz; 7. Matematika. A *Tudományos Közlemény felelős kiadója Margócsy József, a főiskola főigazgatója.*

Legutóbb a földrajztudományokból jelent meg „Acta Academiae Paedagogicae Nyíregyháziensis Tom 6/F FÖLDRAJZ” címen (1974) A közlemény szerkesztője Frisnyák Sándor tanszékvezető főiskolai docens, a főiskola helyettes főigazgatója.

A közlemény ismertetőt ad az oktatók külföldön végzett tudományos kutatómunkájáról, másrészt a Nyírség és az Alföld természeti és gazdaságföldrajzi kutatásának eredményeiről.

Frisnyák Sándor belső-ázsiai kutatásait tárja elénk. Belső-Ázsia állattenyésztés-földrajzi típusait írja le, valamint az itt levő országokban nagyon fontos s mind nagyobb teret hódító „fehéraryról” a gyapottermelésről ír. Az állattenyésztés és gyapottermelés hatalmas léptű fejlődését térképek, grafikonok, diagramok formájában is szemlélteti.

Gőz Lajos, a Nyírség földtani, geofizikai kutatásának néhány sajátos problémáját írja le.

Kuknyó János Szabolcs-Szatmár megye téli-alma-termelésének területi viszonyait összegezte. Az almatermelés több évtizedes fejlődését mutatja be területi és faállomány megoszlásban, valamint terméseredmények alakulásában.

Kormány Gyula, a Rétköz gyümölcsstermesztésének természeti és gazdaságföldrajzi viszonyait vizsgálja. Összehasonlítja a különböző gyümölcsfajtákat a mezőgazdaság szerkezetében, területi és szektorok szerinti megoszlásban, valamint rámutat a gazdaságosabb termelhetőség feltételeire.

Süli Zsák István fejlődésében és sokrétű összefüggésében mutatja be Magyarország kőolaj-feldolgozását, valamint a hajdúszoboszlói földgáztermelés gazdaságföldrajzi jelentőségét. Munkáját értékessé, áttekinthetővé és szemléletessé teszik a jól szerkesztett grafikonok, diagramok.

A kötet jó szolgálatot tehet a földrajz szakos tanárok szakmai továbbképzésében is.

Dr. Bagdi Sándor
Szeged

Öveges József-Molnár Ottó:

SZÍNES FIZIKAI KÍSÉRLETEK A „SEMMIBŐL”

Öveges József írásai a kísérletező gyermekek számára feljethetetlen élményeket nyújtanak. Ezen könyve alapján a fényvel „játszhatnak” a gyermekek, s közben csodálatos felfedezéseket tehetnek, tapasztalatokat szerezhetnek, iskolai ismereteiket elmélyíthetik, sok esetben bővíthetik.

(*Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1977.*)

Fjodor Vasziljevics Gladkov:

CEMENT

Ebben a kötetben színesen elevenedik meg az 1921-es esztendő, a fiatal szovjet állam, az új világ felépítésének küzdelme. A regény hősei szinte emberfeletti feladatra vállalkoznak, de ezekkel meg is birkóznak. A tragikus fordulatokon, ellentmondásokon keresztül vezet az út a győzelemhez.

(*Kozmosz Könyvek, Budapest, 1977.*)

G. Beke Margit:

BÁRDOK, MESEMONDÓK

A „walesi bárdok” világa kissé távol áll tőlünk térben és időben, mégis az európai népek közös hagyományának egyik fontos fejezete.

Sokan ismerik *Árthur* király nevét, *Trisztán* és *Izolda* szerelmét, sokan hallottak *Parszifál*-ról, a *Grál*-lovagról, *Lear* királyról. A walesi bárdok történeteit ma a világ *Mabinoigon* néven ismeri.

(*Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1977.*)

Edith Nesbit:

AZ ELVARÁZSOLT KASTÉLY

Az idő múlásával mindenki kinő a mesék varázslatos világából, de nem szakad el tőle. Él mindenki az a vágy is, hogy vissza-visszaálmondja a varázslatokat, a mesék csodálatos világát. A könyv olvasása közben egy mesebeli csodálatos, varázslatos világ bontakozik ki sok izgalmas kalandon keresztül.

Edith Nesbit, az angol gyermekirodalom klasszikus mestere vezeti az olvasót a fantasztikus és izgalmas kalandokon át.

(*Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1977.*)

A. Szerajimovics:

VASÁRADAT

Véres polgárháború dül a fiatal szovjet álmokban a hatalom megtartásáért. Az ellenforradalom erői Krímbe bekerítették a tamanyi hadserget. Megütözní a túlerővel kudarcra ítélt vállalkozás lenne. Ki kell törni. Kivonulnak a katonák, a lakosság asszonyostul, gyerekestül, öregestül, mindenki aki nem akar a régi módon élni, útrakerl.

A Fekete-tenger partvonalán haladva átkelnek a kaukázusi hegyeken. A hősi erőfeszítés hatására az éhez, lerongyolódott tömegekből harcban edzett közösség válik, a „vasáradat”.

(*Kozmosz Könyvek, Budapest, 1977.*)

V. P. Katajev:

TÁVOLBAN EGY FEHÉR VITORLA

A kötetben az 1905-ös forradalom odesszai eseményei elevenednek meg. Két kislány, két jóbarát nézi tágra nyíló szemekkel a körülöttük zajló, változó világot. Döbbenet és megrendülten állnak a gyermekkor idilljét szétrobantó események előtt. Azonban megtalálják helyüket a furcsa kavarodásban és fontos feladatot vállalnak magukra. A gyermekek felnőtt éréseinek változásai tükröződnek a műben.

(*Kozmosz Könyvek, Budapest, 1976.*)

GORILLÁK ÉS GITÁROK

Sokat és mégis nagyon keveset tudunk a közel 300 millió lakosú Latin-Amerikáról. A könyv bemutatja, hogyan élnek a hatalmas földrész falvaiban és városaiban, bányáiban és egyetemein az ottani fiatalok, indián parasztok, mexikói diákok, chilei munkások, felszabadult kubaikak, riportok, dalok, interjúk, beszédek, nyilatkozatok, dokumentumok tükrében.

(*Kozmosz Könyvek, Budapest, 1976.*)